

Asia: VN/7088/2026-VNK-7

Lausuntopyyntö työryhmäraportista: EU:n monivuotisen rahoituskehysten 2028-2034 kumppanuussuunnitelman hallintorakenteen valmistelu

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset näkemykset työryhmäraportista

Uudenmaan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmäraportista, joka koskee Suomen kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman valmistelua ja toimeenpanoa tulevalla EU:n monivuotisella rahoituskehyskaudella 2028–2034.

Näkemykset kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman valmistelusta (esim. aikataulu, menettelyt, kumppanuuslähestymistapa, säädösvalmistelu, suunnitelman rakenne)

Uudenmaan liitto pitää tärkeänä, että Suomen kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman kumppanuusvalmistelu käynnistetään ripeästi. Komission asetusehdotuksen COM (2025) 565 artiklan 6 mukaan kumppanuussuunnitelman valmistelu tulee tehdä monitasoisen hallinnon ja alhaalta ylöspäin suuntautuvan lähestymistavan mukaisesti. Suomessa maakunnan liitto edustaa eurooppalaista aluetasoa. Maakuntien osallistuminen kumppanuussuunnitelman valmisteluun toteuttaa Euroopan unionin subsidiariteettiperiaatetta, jonka mukaisesti päätökset tulee tehdä mahdollisimman lähellä kansalaisia.

Tähän asti Suomen valmistelu on ollut käytännössä valtion sisäistä ja ylätasolla tapahtuvaa, mikä ei ole asetusehdotuksen mukaista. Suomen kumppanuussuunnitelman valmisteluun on viivyttelämättä otettava mukaan maakuntien liitot, jotka kuntayhtyminä täyttävät monitasoisen hallinnon vaatimuksen. Lisäksi maakuntien liitot aluekehityksestä vastaavina viranomaisina kokoavat yhteen alueensa toimijoita ja tuovat sitä kautta kumppanuussuunnitelman valmisteluun alhaalta ylöspäin suuntautuvan näkemyksen.

Maakuntien liittojen tulee olla edustettuina kaikissa keskeisissä valmisteluryhmissä, sihteeristöissä, alatyöryhmissä ja muissa kokoonpanoissa, joissa valmistellaan kumppanuussuunnitelman sisältöä, rakennetta, hallintoa ja toimeenpanoa koskevia linjauksia. Tämä koskee sekä suunnitelman strategista valmistelua että teknisempää valmistelua, kuten lukurakennetta, rahoituksen kohdentamisperiaatteita, indikaattoreita, tietojärjestelmiä, säädösvalmistelua ja toimeenpanon vastuita.

Maakuntien liitoilla on vahva rooli alueensa kehittämisen tarpeiden ja kehitysedellytysten tunnistajana sekä aluekehittämisen toimeenpanijana. Maakuntien liittojen osaamisen hyödyntäminen on välttämätöntä, jotta Suomen kumppanuussuunnitelmasta muodostuu vaikuttava ja NRP-suunnitelmaan kirjattavat tulostavoitteet vastaavat oikeisiin kehittämistarpeisiin.

Suunnitelman rakenteessa täytyy olla aluekehittämisen luku tai lukuja. Aluekehittämisen lukujen valmistelusta ja toimeenpanosta vastaava hallintoviranomainen tulisi olla työ- ja elinkeinoministeriö, jonka tulee perustaa lukujen valmisteluun tarkoituksenmukaisen määrän alatyöryhmiä kumppanuusperiaate huomioiden. Näissä alatyöryhmissä tulee olla mukana aluekehittämisestä vastaavina viranomaisina maakuntien liitot.

Maakuntien liitot pitävät kumppanuussuunnitelman vaikuttavuuden lähtökohtana sitä, että suunnitelman lukurakenne laaditaan aidosti aluelähtöiseksi. Kasvu, uudistuminen, yritysten investoinnit, TKI-toiminta, osaamisen kehittäminen, työllisyys ja maaseudun elinvoima toteutuvat alueellisissa ja yliaalueellisissa ekosysteemeissä. Kumppanuussuunnitelman aluekehittämisen toimien tulee mahdollistaa sekä maakuntakohtainen strateginen kohdentaminen että yliaalueellinen yhteistyö.

Uudenmaan liitto kannattaa raportissa esitettyä tavoitetta hallinnon yksinkertaistamisesta niin, että kumppanuussuunnitelman varojen käyttö kevenee ja sujuvoituu tuensaajien näkökulmasta. Yksinkertaistamista ei saa toteuttaa aluelähtöisyyden kustannuksella. Mitä joustavampi ja tulosperusteisempi EU-rahoituksen malli on, sitä enemmän se edellyttää vahvaa alueellista toimeenpanokykyä, alueellista tilannekuvaa ja alueiden omaa strategista vastuunottoa.

Kumppanuusrahaston tavoitteiden huomiointi ja painottaminen kumppanuussuunnitelman valmistelussa

Maakuntien liitot ovat jo tehneet yhteistä valmistelua kumppanuussuunnitelman mahdollisiksi aluekehittämisen sisällöiksi ja aluekehittämisen kulmakivitoimenpiteiksi alueiden tarpeisiin perustuen. Valmistelun tehokkaan etenemisen varmistamiseksi tätä tehtyä työtä tulee hyödyntää.

Liitot korostavat, että kasvu ei synny irrallaan alueista. Kasvu syntyy alueellisissa ja yliaalueellisissa ekosysteemeissä, joissa kunnat, yritykset, korkeakoulut, tutkimusorganisaatiot, oppilaitokset, kehittämissyhtiöt, järjestöt ja muut toimijat rakentavat uutta osaamista, investointeja, yritystoimintaa ja työllisyyttä. Maakuntien liitot kokoavat näitä toimijoita yhteen ja kytkevät alueiden kehittämistarpeet kansallisiin ja EU-tason tavoitteisiin.

Maakuntien liitot pitävät hyvinä kumppanuussuunnitelmalle asetettuja tavoitteita talouskasvun vahvistamisesta, uudistumisesta ja EU-rahoituksen mahdollisimman vaikuttavasta hyödyntämisestä. Raportin näkemys siitä, että suunnitelmassa tulee painottaa talouskasvua vahvistavia investointeja ja uudistuksia, on maakuntien liittojen mielestä kannatettava. Suomessa koheesiopolitiikan rahoitus on merkittävä kasvun ja kilpailukyvyn väline: sillä tuetaan yritysten investointeja, TKI-toimintaa, osaamisen kehittämistä, puhdasta siirtymää, pk-yritysten uudistumista, alueellisia innovaatioekosysteemejä ja paikallista elinvoimaa. Alueiden kehityserojen kaventaminen ei ole talouskasvun vastakohta, vaan edellytys koko Suomen potentiaalin hyödyntämiselle. Kumppanuusrahaston tavoitteita painotettaessa tulee huomioida ainakin seuraavat kokonaisuudet:

a) Kumppanuussuunnitelman tulee vahvistaa alueellisia TKI- ja innovaatioekosysteemejä. Suomen kansalliset TKI-tavoitteet eivät toteudu ilman alueilla toimivia korkeakouluja, tutkimusorganisaatioita, ammattikorkeakouluja, pk-yrityksiä ja yritysvetoisia kehittämisympäristöjä.

Rahoituksen tulee tukea koko innovaatioketjua ideasta pilotointiin, käyttöönottoon, kaupallistamiseen ja teolliseen mittakaavaan.

- b) Suunnitelman tulee tukea pk-yritysten investointeja, tuottavuutta ja uudistumista. Kaikki alueellinen uudistuminen ei perustu huipputeknologiaan läpimurtoihin, vaan usein ratkaisevaa on yritysten kyky ottaa käyttöön uutta teknologiaa, kehittää tuotantoaan, parantaa tuottavuuttaan, monipuolistaa toimintaansa ja vastata muuttuviin markkinoihin. Kumppanuusrahaston tulee olla saavutettava myös pienille ja keskisuurille yrityksille sekä toimijoille, joilla ei ole suurten organisaatioiden hallinnollisia resursseja.
- c) Vihreä ja digitaalinen siirtymä tulee toteuttaa alueellisesti oikeudenmukaisesti. Siirtymästä on muodostuttava alueille mahdollisuus: uusia investointeja, työpaikkoja, paikallista arvonlisää, yritysten uudistumista ja uusia palvelumalleja. Jos siirtymä näyttäytyy alueilla vain kustannuksina, rajoitteina tai ulkoa asetettuina velvoitteina, se heikentää luottamusta ja vähentää politiikan hyväksyttävyyttä.
- d) Suunnitelmassa on huomioitava osaaminen, työllisyys ja työvoiman saatavuus. Työvoimapula, osaamistarpeiden muutos, väestön ikääntyminen ja erilaiset koulutuspolut vaikuttavat suoraan kasvun edellytyksiin. Kumppanuussuunnitelman tulee tukea kuntien työllisyysvastuuta, alueellisia osaamisratkaisuja, jatkuvaa oppimista ja yritysten osaajatarpeisiin vastaamista.
- e) Suunnitelman tulee tunnistaa maaseudun, kaupunkien ja erilaisten alueiden kehityspotentiaali. Maaseudun elinvoima, palvelut, yritysraakenteen monipuolistaminen, paikalliset innovaatioekosysteemit, Leader-toiminta ja saavutettava rahoitus ovat olennaisia koko Suomen alueellisen tasapainon ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Kaupungit puolestaan ovat keskeisiä innovaatioekosysteemien, korkeakouluyhteistyön, kestävän kaupunkikehittämisen ja kansainvälisen kilpailukykyyn alustoja. Näitä ei tule tarkastella toisistaan irrallisina, vaan toisiaan täydentävinä kehittämisympäristöinä.
- f) Kumppanuussuunnitelman tulee vahvistaa resilienssiä ja kokonaisturvallisuutta pitkäjänteisesti. Kumppanuusrahastoa ei tule rakentaa ensisijaisesti äkillisiin kriiseihin reagoivaksi kriisirahastoksi. Tehokkain kriisinkestävyys syntyy ennakoivasta ja pitkäjänteisestä alueiden elinvoiman, yritysraakenteen, osaamisen, saavutettavuuden, huoltovarmuuden ja yhteiskunnan uudistumiskyvyn vahvistamisesta.

Muuta huomioitavaa

-

Vartiainen Petra
Uudenmaan liitto - maakuntajohtaja Telén Tuija